

JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse
20/6312 - ERMA

Vår referanse
20/04839-2

Dato
10.02.2021

Høringsvar - militærpolitiets behandling av opplysninger

Vi viser til høringsbrev 09.10.20 –forslag til endringer i lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven) og forskrift 27. september 2013 nr. 1097 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterforskriften).

Hensikten med endringsforslagene er å regulere militærpolitiets behandling av opplysninger for derved å styrke personvernet samt å skape bedre forutsigbarhet. Forsvarets militærpolitiavdeling har som oppgave å etterforske handlinger som kan medføre straff for brudd på militær straffelov eller straffeloven. For å ivareta sin funksjon som militærpoliti drifter og fører de flere registre. Dette gjøres med hjemmel i lov 20. mai 1988 nr. 33 om politimyndighet i forsvaret. Departementet mener imidlertid det er behov for at denne behandlingen på en bedre måte synliggjøres og reguleres enn hva som er tilfelle i dag. Siden militærpolitiets behandling av opplysninger har politimessige formål, foreslås at reguleringen forankres i politiregisterloven og tilhørende forskrift.

I høringsnotatet punkt 2 foreslås endringer i politiregisterloven § 3 om lovens virkeområde. Videre foreslås en tilføyelse i § 69 for å hjemle nærmere regulering av militærpolitiets behandling av opplysninger.

I høringsnotatet punkt 3 foreslås endringer i politiregisterforskriften. For det første foreslås det nødvendige tilpasninger i den generelle delen av forskriften. I tillegg foreslås en ny del 12 i forskriften der man regulerer militærpolitiets behandling av opplysninger til politimessige formål.

Dagens rettsstilstand

Forsvarets og militærpolitiets behandling av personopplysninger reguleres i dag av personopplysningsloven og personvernforordningen som trådte i kraft i 2018. Dette er et omfattende regelverk som regulerer plikter for behandlingsansvarlig og rettigheter for den registrerte.

Politiregisterloven og politiregisterforskriften regulerer politiets og PSTs behandling av personopplysninger i hovedsak til politimessige formål.

Loven og forskriften regulerer også politiets registre som inneholder store mengder opplysninger om norske borgere, blant annet om bevis, straffedommer, etterforskning etc.

Innledende bemerkninger

Det fremgår av høringsnotatet at hensikten med endringsforslagene er å styrke personvernet, samt å skape forutberegnelighet.

Personvernkonsekvensene av forslaget er imidlertid ikke redegjort for, og det er derfor uklart hvordan forslaget styrker personvernet i og med at forsvarrets behandling av personopplysninger allerede er regulert av personopplysningsloven og personvernforordningen.

De eventuelle negative konsekvensene av forslaget og risiko for den enkeltes personvern er det ikke redegjort for.

Datatilsynet tenker spesielt på at det er foreslått å gi Forsvaret og Forsvarsdepartementet tilgang til direkte søk i politiets registre. Det å gi en utenforstående etat tilgang til direkte søk i politiets registre er et stort inngrep i de registrertes rett til privatliv og må begrunnes særskilt.

I høringsnotatet er det angitt at: «Videre er det behov for å gi særskilte regler om tilgang» uten noen nærmere begrunnelse på hvorfor det er behov eller en vurdering av personvernkonsekvenser.

Datatilsynet vil i dette høringssvaret fokusere på den delen av forslaget som omhandler adgangen til direkte søk i politiets registre.

Datatilsynets vurdering

Retten til privatliv er en grunnleggende forutsetning for et fritt demokratisk samfunn. Rettigheten er nedfelt i Grunnloven § 102 og EMK art. 8. EMK art. 8 oppstiller skranker for hvilke inngrep staten kan gjøre i borgernes privatliv.

Inngrep i denne rettigheten må tilfredsstille de krav som følger av disse bestemmelsene og praksis i Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD).

Staten må etter denne bestemmelsen vurdere hvorvidt et konkret tiltak vil medføre en begrensning av noens rett til privatliv, om begrensningen er i samsvar med loven, og om begrensningen er nødvendig i et demokratisk samfunn.

En begrensning av individuelle rettigheter må også forfølge legitime formål og være nødvendig i et demokratisk samfunn. Dette betyr at det må foretas en avveining mellom

samfunnets/statens interesse og inngrepet i retten til privatliv. Det må derfor vurderes både fordeler og ulemper ved tiltaket. Dette for å fastslå om inngrepet i privatlivet er forholdsmessig.

I dette ligger det et krav om at staten må vurdere hvorvidt det er iverksatt egnede tiltak for å gjøre begrensningen i en rettighet så lite byrdefull som mulig. I vurderingen av om dette kravet er oppfylt, må lovgiver se hen til hvordan dette er regulert i lov, men også hvordan dette fungerer, eller vil komme til å fungere, i praksis.

I forslag til § 68-2 er det regulert hvem som kan gis tilgang. Her foreslås det at det kan gis tilgang til ansatte og tjenestepiktige i Forsvaret, Forsvarsdepartementet og tjenestepersoner i påtalemyndigheten. Det fremstår som en svært stor gruppe personer hvor behovet ikke umiddelbart er klart beskrevet i høringsnotatet.

Og med tilgang menes tilgang til direkte søk jf. politiregisterloven § 21.

I forslaget § 68 står det at reglene omfatter militærpolitiets behandling av opplysninger til politimessige formål, men ingen avgrensning mot hvilke opplysninger det skal gis tilgang til.

Det foreslås også at militærpolitiet skal ha en videre tilgang til enn det politiet har etter politiregisterforskriften § 8-2 ved at det i § 68-3 foreslås at militærpolitiet også gis tilgang i militære disiplinærsaker.

Datatilsynet har vanskelig for å se en begrunnelse for nødvendigheten og proporsjonaliteten for hvorfor Forsvaret og Forsvarsdepartementet skal ha direkte tilgang til politiets registre. Det er forsøksvis gitt en begrunnelse ved at militærpolitiet har behov for tilgang ved behandling av disiplinære saker.

I *Årsrapport over militære disiplinær- og straffesaker i 2019*, Generaladvokaten, så er det rapportert om 265 refselsener og 6 militære straffedommer.

Av refselsene så utgjør hoveddelen brudd på militær plikter som fravær, bruk av alkohol, manglende fyringsvakt, ordreunntatelse etc., mens mer alvorlige hendelser som vold, tyveri og seksuelle krenkelser, skadeverk og trafikkrelaterte overtredelser utgjør 34 saker. De alvorlige sakene som innebærer mulige brudd på straffeloven blir politianmeldt og politiet overtar her etterforskningen.

Av de 6 militære straffedommene utgjorde tre unntatelse av å gjøre militær tjenesteplikt. De andre tre gjaldt trusler mot militær vakt, underslag og ulovlig oppbevaring av våpen.

I og med politiet overtar etterforskningen der hvor det er mulige brudd på straffeloven, så vil forsvarers behov for tilgang til politiets registre være begrenset til disiplinærsaker hvorav en stor del av sakene knytter seg til overtredelser som i liten grad trenger ytterligere opplysninger fra politiets registre, som for eksempel fravær eller manglende fyringsvakt.

Det fremstår som om hoveddelen av disiplinærsakene ikke vil være straffbare etter straffeloven og det er derfor vanskelig å se hvorfor forsvaret skal ha en større tilgang til registrene enn det politiet har.

Datatilsynets kan ikke se at inngrepet i de registrertes rettigheter er tilstrekkelig begrunnet i nødvendighet og fremstår heller ikke proporsjonalt.

Hvis en likevel i noen saker ser at det er behov for opplysninger fra politiets register, så vil en mer hensiktsmessig ordning være å få opplysninger etter anmodning til politiet

Når det gjelder tilgangsstyring og bemyndigelse så er det foreslått at også Forsvarssjefen skal ha denne kompetansen etter § 8-4. Det kan medføre utfordringer når det gjelder tilgangsstyring og kontroll med adgangen til opplysningene når dette fordeles på forskjellige etater og departement.

Datatilsynets konklusjon

Datatilsynet vil sterkt fraråde et forslaget blir vedtatt i sin nåværende form.

Forslaget inneholder ingen vurdering av personvernkonsekvensene og etter vårt syn vil en tilgang til direkte søk i politiets registre innebære et stort inngrep i de registrertes personvern som ikke er nødvendig eller proporsjonalt for å ivareta de oppgavene militærpolitiet har.

Datatilsynet vil også peke på det konstitusjonelt problematiske at Forsvaret og Forsvarsdepartementet skal ha tilgang til alle opplysninger sivilsamfunnet besitter for kriminalitetsbekjempelse.

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
direktør

Jan Henrik Mjønnes Nielsen
juridisk seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer